

Evropski pokret
Srbija

*Evropski programi
za lokalne zajednice*

Evropski programi za lokalne zajednice

Izdavač

Evropski pokret u Srbiji
Kralja Milana 31/II; tel: 322 11 74 , faks: 322 42 02;
www.emins.org

Izdavanje brošure finansijski omogućila

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju,
Misija u Srbiji i Crnoj Gori

Za izdavača

mr Danijel Pantić,

Autori

Dušan Vasiljević
Jasminka Kronja

Konsultant

dr Jelica Minić

Koordinator

Nebojša Milenković

Lektura i kolektura

Snežana Jović

Dizajn i priprema

Igor Sergej Sandić

Štampa

ARTEAST
Franca Rozmana 2-4, Beograd
www.stamparija.net

Tiraž

10 000 primeraka

Evropska budućnost za opštine i regije u Srbiji i Crnoj Gori

■ Tokom poslednjih nekoliko godina, sve zemlje Istočne i Jugoistočne Evrope su se ili učlanile, ili su na pragu učlanjenja u evro – atlantske strukture i institucije. Istorijско proširenje Evropske unije pravi duboke promene evropske političke mape. Ove promene ne samo da čine okvir buduće stabilnosti i bezbednosti, već i pospešuju vladavinu prava, ljudska prava i socio-ekonomski prosperitet u Evropi. U velikoj meri ovo se tiče verovanja u iste vrednosti, iste vizije pravednog društva i osnovne demokratske principe.

■ U procesu proširenja Evropske unije tokom poslednje decenije, istovremeno se pojačano radilo i na regionalnom i lokalnom nivou u Evropi. S jedne strane ovo je bila reakcija na jačanje centralnih institucija, ali istovremeno i rezultat veće slobode kretanja i uklanjanja granica. Tako, novi vidovi lokalne ekonomske i političke saradnje pojavile su se širom Evrope. Lokalni i regionalni razvoj je, stoga, integralni deo evropske evolucije.

■ Dakle, u Jugoistočnoj Evropi, takođe, uključujući i Srbiju i Crnu Goru, perspektive evropske budućnosti ne treba smatrati rezervisanim samo za vlade, već i kao mogućnost za opštine i regione da izgrade partnerstva i stvore strategije za budućnost.

■ Misija OEBS-a u Srbiji i Crnoj Gori pomaže svojim partnerima u zemlji da stvore demokratske i odgovorne institucije. Mi želimo da pomognemo građanima Srbije i Crne Gore da stvore snažnu demokratiju u kojoj postoji poštovanje vladavine prava i ljudskih i manjinskih prava. Ovo neće biti samo osnova za stabilnu ekonomiju, već i pomoć Srbiji i Crnoj Gori u pridruživanju porodici evropskih institucija.

■ Jačanje lokalnih i regionalnih vlasti i civilnog društva je suština naših napora da postignemo ovaj cilj. Naprimera, u želji da pomognemo novoizabrane skupštine opština, pokrenućemo, u saradnji sa Stalnom konferencijom gradova i opština, trening program za novoizabrane savetnike. Takođe smo inicirali program podrške odabranim multietničkim opštinama u cilju prenosa znanja o proceduralnim stvarima, etičkim standardima, kontaktu sa građanima i u organizovanju javnih skupštinskih debata sa učešćem građana. Novi priručnik, pripremljen takođe u saradnji sa Stalnom konferencijom gradova i opština, za cilj ima da opštinskim savetnicima postane «alat» u svakodnevnom radu, podsetnik za sve proceduralne odredbe, obaveze i prava.

■ Misija OEBS-a u Srbiji i Crnoj Gori će nastaviti da podržava vlast i civilno društvo na regionalnom i opštinskom nivou u njihovoj borbi za evropsku budućnost prosperiteta, ljudskih prava i vladavine prava.

Mauricio Massari

Sadržaj:

■ Uvod	7
■ I Evropska unija i druge evropske organizacije	9
1. Evropska unija	10
1.1. Regionalna politika Evropske unije	10
1.1.1. Komitet regiona Evropske unije	11
1.2. Instrumenti regionalne politike Evropske unije	11
1.2.1. Fondovi za zemlje članice Evropske unije	11
Fond za regionalni razvoj	11
Fond za socijalni razvoj	12
Fond za upravljanje i garancije u poljoprivredi	12
Inicijative zajednice	12
Kohezioni fond	12
1.2.2. Pretpristupni fondovi	13
PHARE	13
ISPA	13
SAPARD	13
1.2.3. Programi povezivanja sadašnjih i budućih članica	14
INTERREG III	14
CADSES	15
Italija/Balkan	15
Program za susede	16
Program bratimljenja gradova	17
1.2.4. Program CARDS i projekti Evropske unije u Srbiji	17
CARDS	17
Evropska agencija za rekonstrukciju	17
2. Savet Evrope	18
2.1. Kongres lokalnih i regionalnih vlasti	19
ENTO	20
Agencije za lokalnu demokratiju	21
Evroregioni	21
3. Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju	21
3.1. Programi podrške opštinama	22
■ II Regionalne inicijative	23
1. Pakt za stabilnost u Jugoistočnoj Evropi	24
1.1. NALAS	25
2. Centralnoevropska inicijativa	26
2.1. LEEDS program	26
■ III Ostali značajni evropski programi	27
1. Asocijacija evropskih pograničnih regiona	28
2. Skupština evropskih regiona	29
3. Savet evropskih opština i regiona	29
4. Eurocities	29
5. Fondacija za ekonomiju i održivi razvoj regiona Evrope	30
■ IV Evropske finansijske institucije	31
1. Evropska investiciona banka	32
2. Evropska banka za obnovu i razvoj	33
3. Banka za razvoj	33

UVOD

■ Pristupanje Evropskoj uniji jedan je od retkih ciljeva za koji postoji saglasnost naše celokupne javnosti. Naravno, ne težimo Evropi svi iz istih razloga. Jedni očekuju da ulaskom u Evropu budu rešeni naši ekonomski problemi, drugi se nadaju da ćemo tako postati deo zajednice koja se zalaže za primenu nekih osnovnih vrednosti kao što su demokratija, ljudska prava i sloboda kretanja ljudi, roba, informacija i kapitala. Nas u ovoj brošuri, prirodno, najviše zanima šta približavanje Evropi znači za lokalne zajednice. Još konkretnije, predmet ove brošure su aktuelni evropski programi za lokalni i regionalni nivo vlasti, i to pre svih oni koje finansira Evropska unija.

Dušan
Vasiljević

■ Proučavajući politiku Evropske unije prema lokalnim samoupravama i regionima, mi saznajemo mnogo više nego što smo očekivali i o samoj prirodi zajednice kojoj težimo. Evropska unija već dugo nije, ako je ikada to i bila, isključivo interesna zajednica država koje teže uklanjanju trgovinskih barijera da bi obezbedile dinamičniji privredni rast. Unija se sve više zasniva na vrednostima kao što su solidarnost, ravnomerni razvoj, zaštita čovekove okoline i očuvanje različitih posebnosti u okviru Unije. U isto vreme, teritorijalne jedinice (bile to opštine, gradovi, okruzi, regioni...) dokazale su da su često bolji okvir nego što je to država za dostizanje tih vrednosti. Zato ne bi trebalo da nas iznenadi činjenica da se čak jedna trećina ogromnog budžeta EU usmerava za regionalnu politiku (regionalna politika, u terminologiji EU, pored regiona obuhvata i sve druge teritorijalne jedinice).

■ Insistirajući na solidarnosti i potpomažući ravnomerni razvoj svih regiona, EU je pokazala da takva politika ne samo da ne usporava privredni rast razvijenih regiona, već, naprotiv, doprinoseći političkoj i socijalnoj stabilnosti stvara uslove za brži ekonomski razvoj svih regiona. Nema potrebe posebno naglašavati da se nadamo da bi ova i neka druga iskustva politike EU prema lokalnim samoupravama i regionima mogla da zainteresuju i inspirišu i kreatore politike prema gradovima i opštinama u Republici Srbiji.

■ Svrha ove brošure jeste da informiše funkcionere u lokalnim samoupravama, ali i sve druge koji su zainteresovani, o tome šta je suština regionalne politike EU i pristupa drugih evropskih organizacija, na kojim se principima oni zasnivaju i kakvu korist od njih naši gradovi i opštine u bližoj ili daljoj budućnosti mogu da imaju. Iako cilj brošure nije da predstavlja klasičan putokaz “korak po korak” onima koji traže donatore za svoje projekte, ona sadrži mnoštvo linkova koji mogu dobro poslužiti i u tu svrhu. Namera

priređivača je da brošura čitaocu posluži kao uvod u složenu problematiku međunarodnih programa za podršku lokalnim samoupravama, ali će naš cilj biti postignut samo ako većina čitalaca bude podstaknuta da potraži dodatne informacije na teme koje ih budu zanimala, a zatim i da uspostavi kontakte sa onima koji im mogu pomoći da konkretne projekte sprovedu u delo.

I *Evropska unija i druge evropske organizacije*

1. EVROPSKA UNIJA

www.europa.eu.int

■ Evropska unija (EU) je sa 25 zemalja članica najznačajnija svetska ekonomsko-politička integracija. EU su osnovale 1951. godine Nemačka, Francuska, Italija, Belgija, Luksemburg i Holandija, a u pet kasnijih proširenja članice su postale i Velika Britanija, Irska, Danska (1973), Grčka (1981), Španija i Portugal (1986), Austrija, Finska i Švedska (1995) i Mađarska, Češka, Slovačka, Poljska, Estonija, Litvanija, Letonija, Slovenija, Malta i Kipar (2004). Srbija i Crna Gora je uključena u Proces stabilizacije i pridruživanja, koji je celovit strateški pristup EU zemljama Zapadnog Balkana (Albanija, BiH, Makedonija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora).

www.europa.eu.int/comm/external_relations/see/actions/sap.htm

1.1. Regionalna politika Evropske unije

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

■ Regionalna politika EU zasniva se na finansijskoj solidarnosti. čak trećina ukupnog budžeta EU usmerava se manje razvijenim regionima za ostvarivanje ekonomskog i socijalnog ujednačavanja unutar Unije. Od toga, 90 % čine strukturni fondovi koji prevashodno služe tome da obezbede ravnomerniji razvoj bogatijih i siromašnijih regiona kroz programe pomoći ovim drugima (koji su definisani kao regioni čiji bruto društveni proizvod po glavi stanovnika iznosi manje od 75 % evropskog proseka, kao i regionima u procesu

ekonomskog odnosno socijalnog restrukturiranja i regionima pogođenim visokom stopom nezaposlenosti).

■ Regionalnom politikom EU predviđa se obaveza članica da uvedu administrativnu podelu u skladu sa NUTS klasifikacijom (Nomenclature of Units for Territorial Statistics – Nomenklatura jedinica za teritorijalnu statistiku). Evropska unija naročito insistira na uvođenju NUTS 3 podelu, odnosno podelu na teritorijalne jedinice koje imaju između 150.000 i 800.000 stanovnika, kao uslovu da bi zemlja mogla da pristupi strukturnim fondovima. U pregovorima sa budućim članicama, Evropska komisija je do sada zastupala stav da organi teritorijalnih jedinica na NUTS 3 nivou treba da budu izabrani od strane građana i da imaju određenu zakonsku i finansijsku autonomiju.

■ Kao posebna stavka u regionalnoj politici Evropske unije, predviđa se obaveza država da donesu višegodišnje planove regionalnog razvoja. Iz ovoga se vidi da je regionalizacija višestruko važna i da predstavlja jedan od uslova za pristup strukturnim

fondovima EU. Niz zemalja koje nikada nisu imale tradiciju regionalizma pristupio je formiranju regiona, pre svega da bi te zemlje obezbedile pristup ovim fondovima. Na našu sreću, sredstva EU za ujednačavanje regionalnog razvoja nisu dostupna samo državama članicama, već i zemljama koje su u postupku pridruživanja Uniji.

1.1.1. Komitet regiona i lokalnih vlasti Evropske unije

www.cor.eu.int

■ Komitet regiona i lokalnih vlasti Evropske unije jeste institucija koja ima za cilj predstavljanje interesa teritorijalnih jedinica država članica pred organima EU. Pored svoje kratke istorije, Komitet ima i predistoriju. Naime, 1987. godine osnovana je Skupština evropskih regiona. Ova organizacija je, uz izuzetan doprinos nemačkih lendera i belgijskih regiona, imala odlučujući udeo u osnivanju Komiteta regiona i lokalnih vlasti, Ugovorom iz Mاستrihta. Veliki uspeh ovih aktera jeste uključjenje u ovaj ugovor (član 203) odredbe o tome da predstavnici regiona mogu biti ovlašćeni predstavnici država članica u Savetu ministara. Broj članova Komiteta iz 1993. godine, kada je ustanovljen, bio je 189, da bi priključenjem Austrije, Finske i Švedske porastao na 222. Danas Komitet regiona ima 317 članova i isto toliko zamenika. Svaka zemlja ima svoju kvotu članova, koja se kreće od 5 za manje do 24 za velike zemlje. Iako je bilo pokušaja da se Amsterdamskim ugovorom Komitet ustanovi kao gornji dom Evropskog parlamenta, dobio je isključivo savetodavnu ulogu, uz obavezu da bude konsultovan u vezi sa pitanjima koja se odnose na strukturne fondove i politiku kohezije.

1.2. Instrumenti regionalne politike EU

■ Programi i projekti EU za podsticanje razvoja na lokalnom i regionalnom nivou finansiraju se iz instrumenata za ostvarivanje regionalne politike Unije. Za zemlje članice EU postoji pet fondova za ostvarivanje regionalne politike: 4 strukturna i Kohezioni fond. Za zemlje kandidate za članstvo u EU finansijski instrumenti koji ih pripremaju za korišćenje fondova EU jesu: PHARE, ISPA i SAPARD, a ostale zemlje Procesu stabilizacije i pridruživanja, uključujući Srbiju i Crnu Goru, mogu da se upoznaju sa osnovnim principima i logikom funkcionisanja strukturnih fondova kroz INTERREG III, programe za susede i neke druge projekte u okviru programa CARDS.

1.2.1. Fondovi za zemlje članice Evropske unije

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/funds/prord/sf_en.htm

Fond za regionalni razvoj (ERDF)

■ ERDF je ustanovljen 1975. godine kao finansijski najznačajniji strukturni fond koji podstiče: izgradnju infrastrukture (saobraćaj, industrija, životna sredina), razvoj male privrede, zapošljavanje, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu.

Fond za socijalni razvoj (ESF)

■ ESF je ustanovljen 1958. godine i namenjen je rešavanju socijalnih pitanja i sprovođenju programa osposobljavanja za rad nezaposlenih i hendikepiranih kategorija stanovništva. To je najvažniji instrument za smanjenje nezaposlenosti.

Fond za upravljanje i garancije u poljoprivredi (EAGGF)

■ EAGGF je ustanovljen 1958. godine i ima dve komponente: deo koji se odnosi na upravljanje finansira ruralni razvoj i pomoć poljoprivrednicima, dok deo koji se odnosi na garancije podržava sprovođenje Zajedničke poljoprivredne politike (CAP).

Finansijski instrument za pomoć ribarstvu (FIFG)

■ FIFG je ustanovljen 1993. godine radi finansiranja projekata modernizacije kapaciteta za ribarstvo (brodovi, luke), kao i za unapređenje proizvodnje i marketinga ribarskih proizvoda.

Inicijative zajednice

■ U okviru strukturnih fondova 5,35 % budžeta izdvaja se za 4 inicijative zajednice (Community initiatives), u okviru kojih se traže zajednička rešenja za specifične probleme: INTERREG III za razvoj prekogranične, transnacionalne i međuregionalne saradnje, URBAN II za podršku inovacionim strategijama u gradovima i prigradskim područjima, LEADER+ za podršku ruralnom razvoju kroz lokalne inicijative i EQUAL za borbu protiv diskriminacije na tržištu rada.

Kohezioni fond

■ Kohezioni fond je specijalni fond ustanovljen 1993. godine, a svrha mu je da pomaže najmanje razvijenim zemljama članicama: sada je to 10 novih članica, kao i Španija, Portugal i Grčka (čiji BDP iznosi manje od 90 % proseka u EU). Iz ovog fonda se sufinansiraju najvažniji projekti saobraćajne infrastrukture u okviru evropske transportne mreže, kao i projekti zaštite životne sredine.

Funkcionisanje strukturnih fondova

■ Osnovni principi funkcionisanja strukturnih fondova jesu: fokusiranost na prioritetne ciljeve razvoja, višegodišnje programiranje, partnerstvo između Evropske komisije i vlasti na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou zemlje članice i sufinansiranje (additionality).

■ Prema principu prioritetnih ciljeva za ciklus 2000-2006, postoje 3 kategorije zemalja i regiona koji konkurišu za pomoć iz fondova EU:

Cilj 1 - odnosi se na najsiromašnija područja EU gde je BDP manji od 75 % proseka u EU. Zemlje i regioni iz ove grupe primaju najveći deo ukupne pomoći iz fondova EU - oko 70 %.

Cilj 2 - odnosi se na industrijska, ruralna, urbana i ribarska područja sa strukturnim problemima.

Cilj 3 - odnosi se na modernizaciju sistema stručnog osposobljavanja i unapređenje zapošljavanja u svim regionima EU (izuzev onih koji su obuhvaćeni Ciljem 1).

■ Zemlje i regioni koji dobijaju sredstva na osnovu Cilja 1 ne mogu dobijati sredstva na osnovu druga dva cilja. Najsiromašniji regioni dobijaju najveća sredstva, dok najbogatiji regioni mogu biti potpuno isključeni. Svaki od 4 strukturalna fonda finansira višegodišnje programe koji su u sklopu razvojnih strategija u određenim oblastima.

■ U utvrđivanju razvojnih prioriteta i izboru projekata, lokalne i regionalne vlasti imaju odlučujuću ulogu. Izuzetno je važno izgraditi odgovarajuće upravljačke kapacitete za korišćenje ovih fondova. Nepotrošena sredstva se vraćaju u budžet EU. Na primer sredstva za 2004. godinu moraju se potrošiti do 31. decembra 2006. godine (tzv. pravilo n+2).

1.2.2. Pretpristupni fondovi za zemlje kandidate

http://europa.eu.int/comm/enlargement/financial_assistance.htm

■ Glavni važeći finansijski instrumenti za zemlje kandidate za članstvo u EU jesu međusobno komplementarni PHARE, ISPA i SAPARD.

PHARE program

■ PHARE je osnovan 1989. godine sa namenom da pomogne zemljama Srednje i Istočne Evrope u procesu ekonomske i političke tranzicije i institucionalnih reformi a razvijao se prateći razvoj tranzicionih procesa u pomenutim zemljama i njihove odnose sa EU. U tekućoj fazi jedan deo programa PHARE odnosi se na ekonomsku i socijalnu koheziju i u tom delu se primenjuju pravila funkcionisanja strukturalnih fondova EU, odnosno Evropskog fonda za regionalni razvoj i Evropskog socijalnog fonda (priprema za korišćenje ovih fondova).

ISPA

■ ISPA (The Instrument for Structural Policies for pre-Accession, odnosno Instrument za strukturalne politike za pretpristupanje) jeste program pokrenut 1999. godine, koji se odnosi na tri sektora: životnu sredinu, saobraćaj i tehničku pomoć. Ovaj fond funkcionise po principu Kohezionog fonda i direktno finansira projekte koji se odnose na primenu direktiva EU i zahtevaju znatna finansijska ulaganja, kao i saobraćajne projekte koji su direktno vezani za 10 panevropskih koridora.

SAPARD

■ SAPARD (The Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development, odnosno Specijalni program za pridruživanje za poljoprivredu i ruralni razvoj) iz 1999. godine pomaže zemljama kandidatima da se pripreme za realizaciju zajedničke poljoprivredne politike EU, posebno u delu koji se odnosi na standarde kvaliteta hrane i zaštitu potrošača, kao i zaštitu životne sredine.

1.2.3. Programi povezivanja sadašnjih i budućih članica

INTERREG III - transregionalna saradnja

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/interreg3/index_en.htm

■ INTERREG inicijativa je, u okviru strukturnih fondova EU, pokrenuta 1990. godine sa osnovnim ciljem razvijanja prekogranične saradnje između pograničnih oblasti na unutrašnjim i spoljnim granicama EU, koje su zbog svog geografskog položaja često izolovane od glavnih tokova ekonomskog razvoja u jednoj državi. Glavni ciljevi III faze ove inicijative jesu jačanje ekonomske i socijalne kohezije, izbalansiran i održivi razvoj na teritoriji cele EU i teritorijalna integracija sa zemljama kandidatima i drugim graničnim zemljama. Akcenat je na granicama i pograničnim oblastima između zemalja članica, kao i na spoljnim granicama EU u svetlu poslednjeg i budućih proširenja.

■ U okviru INTERREG III postoje 3 linije saradnje:

Linija A - prekogranična saradnja (67 %) – integrisan regionalni razvoj susednih pograničnih regiona, uključujući spoljne granice EU (programi za susede – neighbourhood programs) i neke pomorske granice; prioriteti: urbani i ruralni razvoj; preduzetništvo, mala i srednja preduzeća i lokalni razvoj; istraživanja, nove tehnologije, kultura, komunikacione mreže; životna sredina i energetika (posebno obnovljivi izvori energije); saobraćajna infrastruktura i izgradnja institucija.

Linija B - transnacionalna saradnja (27 %) – usklađena teritorijalna integracija na teritoriji EU; prioriteti: strategije prostornog razvoja; održivi saobraćaj; briga o kulturnom nasleđu; integracija primorskih regiona; integracija i unapređenje udaljenih regiona.

Linija C - međuregionalna saradnja (6 %) – unapređenje regionalnog razvoja i kohezionih politika i mehanizama kroz transnacionalnu/međuregionalnu saradnju.

■ Saradnja u okviru INTERREG III zasniva se na osnovnim principima funkcionisanja strukturnih fondova: zajednička strategija i programiranje i određivanje zajedničkih prioriteta, jedinstvena upravljačka struktura i procedura izbora i realizacije projekata, kao i efikasna koordinacija finansijskih instrumenata za zemlje članice i one koje to nisu. Posebno je značajna koherentnost i sinhronizacija izvora finansiranja. Zemlje članice EU finansiraju svoje učešće u INTERREG iz Evropskog fonda za regionalni razvoj i iz svojih vlastitih sredstava (princip sufinansiranja), a zemlje koje nisu članice EU finansiraju svoje učešće iz vlastitih sredstava i/ili iz odgovarajućih programa pomoći (PHARE, ISPA, TACIS,

MEDA, CARDS). Implementacija saradnje na pomenutim principima podrazumeva u punom smislu zajedničke strukture za pripremu programa, izbor aktivnosti, upravljanje i koordinaciju, kao i monitoring i evaluaciju. Partneri treba da definišu precizne uslove i finansijska sredstva za pripremu i funkcionisanje zajedničke strukture.

■ Zemlje Zapadnog Balkana uključene su u prioriteta područja sa ciljem daljeg jačanja procesa stabilizacije i pridruživanja u Regionu (A i B). Za finansiranje učešća zemalja Zapadnog Balkana, EU obezbeđuje pomoć za sufinansiranje preko svog finansijskog instrumenta CARDS. U neke veće INTERREG III programe, kao što su CADSES ili Italija/Balkan, uključena je i Srbija i Crna Gora.

Program CADSES (INTERREG III B)

<http://www.cadses.net/index.html>

■ CADSES (Central Adriatic Danubian and Southeastern European Space – Prostor Srednjeg Jadrana, Dunava i Jugostočne Evrope) odnosi se na transnacionalnu saradnju državnih, regionalnih i lokalnih vlasti šireg geografskog područja u koje je uključeno 18 država. Glavni prioriteti saradnje su sledeći:

- prostorni razvoj i socijalno-ekonomska kohezija (zajedničke strategije prostornog razvoja, saradnja i povezivanje urbanih područja, utvrđivanje ruralnog razvoja, migracije, razvoj transportnih sistema, unapređenje pristupa znanju i izgradnja informacionog društva);
- upravljanje prirodnim i kulturnim nasleđem i predelima (zaštita i razvoj kulturnog nasleđa, zaštita i razvoj prirodnih bogatstava i predela);
- zaštita životne sredine, upravljanje resursima i prevencija rizičnih situacija (unapređenje zaštite i upravljanja, sprečavanje katastrofa, integrisano upravljanje vodama i sprečavanje poplava).

■ Ukupna sredstva za CADSES iznose oko 279 miliona evra, od kojih se za zemlje članice EU iz ERDF planira oko 161 milion, a ostali deo iz drugih finansijskih instrumenata EU i samih zemalja učesnica. Za učešće zemalja ZB predviđeno je sufinansiranje iz CARDS u visini od 4,8 miliona evra. U programu učestvuju: Austrija, češka, Nemačka, Grčka, Mađarska, Italija, Slovačka, Slovenija, Albanija, BiH, Bugarska, Hrvatska, Srbija i Crna Gora, Makedonija, Moldavija, Rumunija i Ukrajina. Zajednički Sekretarijat nalazi se u Drezdenu. CADSES je uključen u Program za nove susede.

Program Italija/Balkan (INTERREG III A)

http://europa.eu.int/comm/regional_policy

■ U Program Italija/Balkan uključene su: Italija, Hrvatska, BiH, Srbija i Crna Gora i Albanija. Obuhvata prekograničnu saradnju između italijanskih jadranskih regija i graničnih oblasti u zemljama ZB u periodu 2000-2006. Pomoć iz strukturnog fonda ERDF iznosi 50,5 miliona evra, a učešće zemalja ZB finansira se iz CARDS programa.

Prioriteti od zajedničkog interesa jesu: zaštita životne sredine, energija, saobraćaj, telekomunikacije, regionalno planiranje, kultura; ekonomska integracija kroz unapređenje konkurentnosti, razvoj industrije, zanatstva, turizma, poljoprivrede, malih i srednjih preduzeća i ribarstva (odnosi se na privatni sektor); mere podrške saradnji (jačanje institucija, harmonizacija, zapošljavanje, socijalna integracija i razvoj ljudskih resursa); i tehnička pomoć (za ovu namenu izdvojeno je dodatnih 7,07 miliona evra).

Program za susede

http://europa.eu.int/comm/world/enp/index_en.htm

http://europa.eu.int/comm/world/enp/pdf/com03_393_en.pdf

■ Program za susede (Neighbourhood Programme) jeste novi programski okvir prekogranične saradnje na spoljnim granicama EU nakon poslednjeg proširenja. Promovisan je 2003. godine u okviru Evropske politike za susede (European Neighbourhood Policy – ENP), a operativan je od 2004. Odnosi se na preko 10.000 km granice EU sa Rusijom, Ukrajinom, Belorusijom i Moldavijom, sa zemljama Zapadnog Balkana i sa zemljama Mediterana. U prvoj fazi (2004-2006) predviđeni su usklađivanje i koordinacija postojećih instrumenata za prekograničnu saradnju INTERREG, PHARE-CBC, TACIS-CBC, CARDS i MEDA i za taj period je planirano 955 miliona evra (700-INTERREG, 90-PHARE, 75-TACIS, 45-CARDS i 45-MEDA), a posle 2007. godine predviđen je novi jedinstveni finansijski instrument za realizaciju Programa za susede. INTERREG programi su praktično osnova novog programa. Definisana su 4 osnovna cilja Programa za susede:

- unapređenje održivog ekonomskog i socijalnog razvoja u pograničnim oblastima;
- saradnja na rešavanju zajedničkih problema u oblasti životne sredine, zdravstva i dr. i borba protiv organizovanog kriminala;
- obezbeđivanje efikasnih i sigurnih granica;
- promocija lokalnih, neposrednih kontakata i saradnje (people-to-people actions).

■ Osnovne karakteristike Programa za susede jesu: programiranje ciljeva i aktivnosti uz sigurne izvore finansiranja na obe strane granice i zajedničke strukture upravljanja, koje će obezbediti jedinstvene procedure prijavljivanja i izbor projekata.

■ Program za susede objedinjuje sve oblike prekogranične saradnje na spoljnim granicama EU i dobiće svoj puni zamah kreiranjem novog finansijskog instrumenta u budžetu EU 2007-2013.

■ U inicijalnoj listi Programa za susede predviđeni su prekogranični programi Srbije i Crne Gore sa Mađarskom i Rumunijom, zatim sa Bugarskom, kao i učešće u programu CADSES.

Program bratimljenja gradova

http://europa.eu.int/comm/towntwinning/index_en.html

■ Ovaj program pokrenut je još 1989. godine, i to na inicijativu Evropskog parlamenta. O uspehu ove inicijative dovoljno govori činjenica da je samo 2002. godine Evropska komisija dobila čak 2.500 prijava za sredstva iz ovog programa, kao i to da EU tradicionalno svake godine dodeljuje nagradu “Zlatna zvezda bratimljenja” za 10 projekata koji su najuspešnije promovisali ideju evropskih integracija. U vezi sa ovim programom za nas je značajno to da on sve više uključuje i gradove iz zemalja koje nisu članice EU. U tim slučajevima saradnja funkcioniše tako da Evropska unija pokriva troškove grada iz zemlje članice, a Centralnoevropska inicijativa pokriva troškove “grada pobratima” u državi nečlanici.

1.2.4. Program CARDS i projekti Evropske unije u Srbiji

CARDS

http://europa.eu.int/comm/europeaid/projects/cards/foreword_en.htm

■ CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization, odnosno Pomoć zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju) osnovni je finansijski instrument EU za pomoć zemljama Zapadnog Balkana da napreduju u Procesu stabilizacije i pridruživanja. Prioriteti koje CARDS finansira jesu: obnova; stabilizacija Regiona; pomoć za povratak izbeglica i raseljenih lica; podrška demokratiji, vladavini prava, ostvarivanju ljudskih i manjinskih prava, civilnom društvu, nezavisnim medijima i borbi protiv organizovanog kriminala; razvoj održive tržišno orijentisane privrede; smanjenje siromaštva, jednakost među polovima, obrazovanje i stručno osposobljavanje i životna sredina; regionalna, transnacionalna, međunarodna i međuregionalna saradnja između zemalja CARDS i zemalja EU, kao i drugih zemalja Regiona. CARDS je planiran za period 2000-2006. i predviđena su sredstva od 4,65 milijardi evra, koja se usmeravaju kroz nacionalne i regionalni program. Za implementaciju CARDS u Srbiji i Crnoj Gori zadužena je Evropska agencija za rekonstrukciju.

Evropska agencija za rekonstrukciju

<http://www.ear.eu.int/serbia/serbia.htm>

■ Evropska agencija za rekonstrukciju sprovodi najvažnije programe pomoći EU u Srbiji i Crnoj Gori i Makedoniji. Dovoljno je reći da budžet za Srbiju koji je Evropska komisija poverila Agenciji samo za 2004. godinu iznosi 212 miliona evra! Najvažniji projekti kod nas su program pomoći za 15 opština u istočnom delu Srbije (<http://www.msp-es.org.yu>) za koji je predviđeno 15 miliona evra, kao i program pomoći za 11 opština na jugu Srbije za koji je odvojeno 11 miliona evra (http://www.undp.org.yu/mir/pgm/default_ser.asp). Pored toga, Agencija sa čak 10,5 miliona evra pomaže uspostavljanje i rad Agencije za razvoj infrastrukture lokalnih samouprava i sa 2,6 miliona evra privatno javno partnerstvo usmereno na razvoj sistema vodovoda i kanalizacije u Beogradu.

■ Regionalni socijalno-ekonomski program razvoja jedan je od nekoliko većih projekata koje finansira Evropska unija kroz Evropsku agenciju za rekonstrukciju. Ovaj program je trenutno usmeren na tri pilot-oblasti: Jablanički i Pčinjski okrug na jugu, Šumadiju i Pomoravlje u srednjoj Srbiji i na Banat. Program će trajati do septembra 2005. godine i u okviru njega je uspostavljen fond od 3 miliona evra iz kojeg će se finansirati odgovarajući lokalni projekti usmereni na ekonomski rast ili socijalna poboljšanja (privredni razvoj, i to naročito malih i srednjih preduzeća, unapređenje kadrovskih potencijala, razvoj poljoprivrede i sela, infrastrukturni razvoj, zaštita čovekove okoline i prostorno planiranje) u ove tri oblasti. Cilj ovog programa je da u okviru programa razvoja uspostavlja i razvija partnerstva između lokalnih vlasti, obrazovnih organizacija, privrednih komora, sindikata i udruženja građana.

2. SAVET EVROPE

<http://www.coe.int/>

■ Savet Evrope je najstarija politička institucija na našem kontinentu. Osnovan je 1949. godine, dakle pre NATO-a i pre Evropske zajednice. Sedište mu je u Strazburu. Savet Evrope danas u svom članstvu ima 46 država (na celom kontinentu samo Belorusija još uvek nema status člana).

■ Savet Evrope je osnovan sa ciljem da:

- štiti vrednosti ljudskih prava, parlamentarne demokratije i vladavine prava;
- standardizuje socijalnu i pravnu praksu država članica putem sporazuma koji bi bili zajednički za sve države na kontinentu;
- promoviše svest o zajedničkom evropskom identitetu koji je zajednički za različite kulture, a zasniva se na zajedničkim vrednostima.

■ Posle kolapsa sistema realnog socijalizma mandat Saveta Evrope se delimično izmenio. Tada je fokus aktivnosti pomeren na:

- praćenje stanja ljudskih prava, naročito u zemljama bivšeg komunističkog bloka;
- podršku zemljama Srednje i Istočne Evrope u konsolidaciji političkih, pravnih, ekonomskih i ustavnih reformi;
- prenošenje praktičnog znanja u oblastima ljudskih prava, lokalne demokratije, obrazovanja, kulture i zaštite čovekove okoline.

■ Danas je Savet Evrope najpoznatiji po svojim pravno obavezujućim sporazumima i konvencijama kojih ima čak 160 i od kojih su mnoge otvorene i za pristupanje država nečlanica, kao i po preporukama koje pokrivaju širok krug oblasti od pravnih pitanja od kulture i sporta.

Evropska povelja o lokalnoj samoupravi

<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/122.htm>

■ Evropska povelja o lokalnoj samoupravi usvojena 1985. godine jedan je od najvažnijih dokumenata Saveta Evrope kojim se utvrđuju osnovni principi lokalne demokratije. Značaj Povelje je toliki da je ona svim zemljama bivšeg komunističkog bloka služila kao vodilja pri reformi njihovih sistema lokalne samouprave, a danas se prema njoj procenjuje stanje lokalne demokratije i u zemljama u tranziciji i u zemljama Zapadne Evrope.

Evropska okvirna konvencija o prekograničnoj saradnji teritorijalnih zajednica ili vlasti

<http://conventions.coe.int/treaty/en/cadrelisttraites.htm>

■ Drugi dokument pripremljen u okviru Saveta Evrope od značaja za našu temu jeste Evropska okvirna konvencija o prekograničnoj saradnji teritorijalnih zajednica ili vlasti usvojena 1980. godine u Madridu, kao ključni dokument Saveta Evrope u oblasti regionalne saradnje. Njen poseban kvalitet je u tome što sadrži niz modela sporazuma, kao što su oni o očuvanju čovekove okoline, ekonomskom razvoju, obrazovanju i ustanovljavanju i institucionalizaciji prekogranične saradnje.

■ Od dokumenata značajnih za lokalne zajednice, vredne pomena su i Evropska konvencija o učešću stranaca u javnom životu na lokalnom nivou (1992. god.), Evropska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima (1992. god.), Evropska povelja o urbanizmu (1992. god.) i Povelja o učešću mladih u javnom životu na nivou opštine i regiona (1992. god.).

■ Trenutno se u okviru Saveta Evrope razmatra više veoma važnih konvencija: Nacrt povelje o planinskim regionima, Nacrt Evropske povelje o regionalnoj samoupravi i Nacrt povelje o građanskim pravima i odgovornostima.

2.1. Kongres lokalnih i regionalnih vlasti

<http://www.coe.int/T/E/Clrae/>

■ Važnost koja se u okviru Saveta Evrope pridaje lokalnoj samoupravi najbolje se ogleda u činjenici da u njegovom okviru deluje Kongres lokalnih i regionalnih vlasti (CLRAE). Kongres je ustanovljen 1994. godine sa ciljem da kao konsultativno telo zameni Stalnu konferenciju lokalnih i regionalnih vlasti Evrope. Sastoji se od Veća lokalnih vlasti i Veća regiona.

■ Uloga Kongresa je da:

- služi kao forum na kome će izabrani predstavnici lokalnih i regionalnih vlasti moći da razmatraju svoje zajedničke probleme;

- savetuje Komitet ministara i Parlamentarnu skupštinu Saveta Evrope o svim aspektima lokalne i regionalne uprave;
- saraduje sa svim organizacijama koje predstavljaju lokalne vlasti i da organizuje konferencije radi razmatranja pitanja od značaja za lokalne i regionalne vlasti;
- priprema izveštaje o stanju lokalne i regionalne demokratije, a naročito o poštovanju Evropske povelje o lokalnoj samoupravi u državama članicama Saveta Evrope;
- pomaže državama članicama u praktičnim aspektima njihovih reformi ka uspostavljanju istinske lokalne i regionalne samouprave.

■ Kao i u slučaju Saveta Evrope, i mandat Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti je izmenjen nakon pada Berlinskog zida i to stavljanjem naglaska na:

- pomoć zemljama u tranziciji u reformi sistema lokalne i regionalne uprave i decentralizacije;
- pripremu inicijativa namenjenih efikasnijem učestvovanju lokalnih vlasti u lokalnoj i regionalnoj demokratiji;
- zastupanje interesa lokalnih i regionalnih vlasti prilikom oblikovanja različitih evropskih politika;
- podsticanje prekogranične saradnje i osnivanja evroregiona;
- posmatranje lokalnih i regionalnih izbora.

■ Procenjuje se da u zemljama Saveta Evrope postoji preko 200.000 lokalnih i regionalnih vlasti koje su zastupljene sa 315 delegata u dva veća – Veću lokalnih vlasti i Veću regiona (naša zemlja ima 7 delegata). Kongres ima plenarna zasedanja u proleće i jesen, a između njih deluje putem većeg broja komiteta kao što su: Institucionalni komitet, Komitet za kulturu i obrazovanje, za socijalnu koheziju i za održivi razvoj. Interesantno je i to da su delegati iz zemalja Jugoistočne Evrope organizovani u jednu ad hoc radnu grupu čiji je zadatak da prati aktivnosti Pakta za stabilnost u Jugoistočnoj Evropi, koje su vezane za pitanja lokalne samouprave i regionalizacije.

■ Možda je najvažnija uloga Kongresa to što on predstavlja mesto okupljanja i koordinacije različitih nivoa vlasti, asocijacija i ekspertskih i drugih organizacija koje se bave lokalnom samoupravom. Ovo omogućava svestran pristup pitanjima lokalne i regionalne demokratije. Evo nekoliko pojedinosti u vezi sa organizacijama koje okuplja Kongres:

- Evropska mreža organizacija koje pružaju obuku u oblasti lokalnih i regionalnih vlasti

ENTO

<http://www.ento.org/www/enligne/gb/index.html>

■ ENTO deluje pre svega u državama Srednje i Istočne Evrope podstičući saradnju među centrima za obuku i njihovo povezivanje radi razmene iskustava i materijala za obuku.

Agencije za lokalnu demokratiju

<http://www.ldaaonline.org>

■ Agencije za lokalnu demokratiju su pokrenute 1993. godine kao deo mirovnog procesa u bivšoj Jugoslaviji i predstavljaju partnerstva između lokalnih vlasti iz različitih regiona Evrope. Cilj agencija je promovisanje poštovanja ljudskih prava i demokratije, prekogranične saradnje, međukulturnog dijaloga i lokalnog razvoja. Neki od gradova u kojima agencije deluju jesu Ohrid, Prijedor, Tuzla, Zavidovići, Osijek, Sisak, Niš, Subotica i Nikšić. Na osnovu inicijative Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti, 1999. godine je osnovana Asocijacija agencija lokalne demokratije sa ciljem da koordinira aktivnostima agencija, da im pomogne u prikupljanju sredstava i u sprovođenju njihovih aktivnosti.

Evroregioni

http://www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Local_and_regional_Democracy/Transfrontier_co-operation/Euroregions/

■ Evroregioni predstavljaju oblik prekogranične saradnje koji u poslednje vreme postaje veoma popularan, i to naročito u Srednjoj i Istočnoj Evropi. Važno je odmah na početku reći da evroregioni, koji nastaju udruživanjem teritorijalnih jedinica u pograničnim oblastima dve ili više država, ne predstavljaju novi oblik vlasti u tim oblastima. Umesto toga, udruživanjem se stvaraju mehanizmi za uspostavljanje saradnje i promovisanje zajedničkih interesa tih oblasti. U najvećem broju slučajeva, evroregioni nastaju tako što se zainteresovane pogranične opštine u svakoj od država koje učestvuju u projektu prvo organizuju u posebno udruženje, a zatim sa udruženjima iz susednih zemalja organizuju prekograničnu saradnju, ponekad osnivajući i poseban sekretarijat koji administrativno opslužuje tu saradnju. Zanimljivo je to što se status nekih evroregiona utvrđuje i međunarodnim ugovorima, dok su neki neprofitne asocijacije, a neki uopšte i nisu pravna lica. Nema ni pravila da saradnja mora biti među istim nivoima vlasti u različitim državama – poznati su slučajevi kada jedan region obuhvata u jednoj državi okruge, a u drugoj opštine ili provincije. U praksi ima slučajeva da je i sama država (Luksenburg, na primer) članica jednog evroregiona. I u domenima saradnje postoje znatne razlike. Dok se neki evroregioni u saradnji zaustavljaju na razmeni informacija i konsultacijama, drugi su razvili kapacitete da sprovode i određene projekte.

3. ORGANIZACIJA ZA EVROPSKU BEZBEDNOST I SARADNJU (OEBS)

<http://www.osce.org/sim>

■ Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) danas okuplja 55 država članica, i to ne samo evropske zemlje već i države Centralne Azije, Kavkaza i Severne Amerike. Srbija i Crna Gora je punopravni član. OEBS je utemeljen kao osnovni

instrument za sprečavanje sukoba, blagovremeno upozoravanje, rešavanje kriza i postkonfliktni oporavak. OEBS se bavi širokim spektrom pitanja bezbednosti, uključujući preventivnu diplomatiju, ljudska prava, posmatranje izbora, ekonomsku bezbednost i zaštitu životne sredine.

■ Misija u Srbiji i Crnoj Gori usmerena je na savetovanje i obezbeđivanje pomoći različitim nivoima vlasti, pojedincima i organizacijama u razvoju demokratskih institucija, sa naglaskom na pomoći u restrukturiranju policije i pravosuđa.

3.1. Program podrške opštinama

■ U fokusu OEBS-ovog programa pomoći opštinama jeste obuka novoizabranih funkcionera lokalnih samouprava za primenu novog Zakona o lokalnoj samoupravi, a najveći broj aktivnosti je usmeren na skupštine opština. Ovim programom je obuhvaćena obuka za novoizabrane odbornike o ulozi skupštine opštine i samih odbornika u lokalnoj samoupravi, o odnosima sa medijima i etici u obavljanju javne funkcije, kao i o zaštiti ljudskih i manjinskih prava u lokalnoj samoupravi. U tu svrhu, OEBS, u saradnji sa Stalnom konferencijom gradova i opština, priprema i Priručnik za odbornike u lokalnim samoupravama.

■ Pored toga, aktivnosti ovog programa usmerene su i na jačanje institucija lokalne samouprave i na unapređenje kapaciteta opština za izvršavanje lokalnih nadležnosti, a na to će posebno biti usmeren i pilot-projekat koji će se realizovati sa 9 opština i koji će se baviti etičkim standardima nosilaca javnih funkcija na lokalnom nivou, unapređenjem odnosa skupština opština sa građanima, poboljšanjem saradnje opština i gradova sa republičkim institucijama i uvođenjem prakse javnih rasprava u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou.

■ U vezi sa lokalnom demokratijom jeste i projekat «Lica za ravnopravnost polova i jednake mogućnosti u opštinama» koji je sa 15 proširen na 33 opštine. Cilj ovog projekta je da promoviše jednakost između žena i muškaraca u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou. Misija OEBS-a usmerena je na imenovanje nadležnih u opštinama koji će se baviti pitanjima ravnopravnosti polova, položajem žena, podizanjem svesti o pravima hendikepiranih lica, unapređenjem komunikacije i uvođenjem politički korektnog govora u javnu diskusiju.

■ Pored ovih aktivnosti, treba pomenuti angažovanje OEBS-a na organizovanju prakse za 30 stažista u Bujanovcu, Preševu i Medveđi za polaganje državnog ispita, kao i obuke u oblasti ljudskih prava za zaposlene u upravi u opštinama u Vojvodini, Sandžaku, centralnoj i južnoj Srbiji.

II *Regionalne inicijative*

1. PAKT ZA STABILNOST U JUGOISTOČNOJ EVROPI

<http://www.stabilitypact.org/>

- Pakt za stabilnost u Jugoistočnoj Evropi donet je u junu 1999. godine kao deo nastojanja međunarodne zajednice da razvije dugoročnu strategiju prevencije sukoba u tradicionalno konfliktnom regionu Jugoistočne Evrope (koji obuhvata Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Hrvatsku, Makedoniju, Moldaviju, Rumuniju i Srbiju i Crnu Goru). Više od 40 država i međunarodnih organizacija angažovalo se na pružanju podrške zemljama u Regionu u njihovim nastojanjima da učvrste mir u Regionu, demokratiju, poštovanje ljudskih prava i ekonomski napredak.
- Osnovna postavka pristupa Pakta za stabilnost jeste da su za dugoročni mir neophodni bezbedno okruženje kao i ekonomska i socijalna stabilnost. Zato je rad Pakta organizovan u okviru tri takozvana «radna stola»:
 - Radni sto I – demokratizacija i ljudska prava;
 - Radni sto II – ekonomska obnova, saradnja i razvoj;
 - Radni sto III – bezbednosna pitanja (sa dva «podstola»: a) za sigurnosna pitanja i odbranu i b) za pravdu i unutrašnje poslove.
- U 2004. godini za fokus aktivnosti Pakta izabrane su sledeće oblasti: lokalna demokratija i prekogranična saradnja, mediji, energija i regionalna infrastruktura, međuregionalna trgovina i investicije, organizovani kriminal, i migracije, azil i izbeglice.
- Lokalna demokratija i prekogranična saradnja izabrane su za jedan od prioriteta Pakta zato što su ocenjene kao ključni faktori za proces pomirenja u oblastima u kojima je međuregionalna saradnja u jednom periodu bila skoro potpuno zamrla. Zbog toga Pakt za stabilnost, između ostalog, aktivno podržava dalju decentralizaciju i stvaranje evro-regiona. Oktobra ove godine u Zagrebu je održana regionalna ministarska konferencija «Efikasno demokratsko upravljanje na lokalnom i regionalnom nivou» na kojoj je potpisan politički dokument o podršci razvoju i jačanju lokalne demokratije i prekogranične saradnje u regionu JIE. Ocenjeno je da je lokalna demokratija osnovni preduslov za demokratski, socijalni i ekonomski razvoj i date su preporuke za dalje pravce saradnje u okviru Pakta za stabilnost.
- Od važnih aktivnosti Pakta vezanih za lokalni i regionalni nivo važno je pomenuti i rad na stvaranju interaktivne baze podataka o partnerstvima između lokalnih samouprava i regiona, kao i pripremu analize sa preporukama za akciju o prekograničnoj saradnji između lokalnih i regionalnih vlasti u Jugoistočnoj Evropi.

1.1. NALAS

<http://www.nalas-see.org/>

■ Jedan od konkretnih doprinosa Pakta za stabilnost je ustanovljavanje Mreže asocijacija lokalnih vlasti u Jugoistočnoj Evropi (NALAS.). Poznato je da udruženja lokalnih samouprava (nalik Stalnoj konferenciji gradova i opština u Srbiji) imaju važnu ulogu u razvijenim zemljama i da sve više dobijaju na značaju i u zemljama u tranziciji. Tamo gde su nacionalna udruženja lokalnih vlasti dobro organizovana, ona obavljaju dve važne uloge: pružanje usluga svom članstvu (obuka opštinskih funkcionera i službenika, informisanje, koordiniranje donatorskom pomoći itd.) i zastupanje interesa lokalnih vlasti u odnosima sa centralnom vlašću (pregovori oko sredstava za finansiranje opština, iznošenje stanovišta lokalnih samouprava o zakonskim projektima koji se tiču gradova i opština itd.).

■ Imajući sve ovo u vidu, jasno je zašto su saradnja i razmena iskustava asocijacija lokalnih vlasti u našem regionu važne za unapređenje njihovog rada i za postizanje veće uspešnosti i u pružanju usluga članstvu i u zastupanju interesa članstva. Naravno, od NALAS-a se očekuje ne samo da unapređuje saradnju među asocijacijama članicama, već i da aktivno promovise decentralizaciju i demokratizaciju u državama članicama. Kao konkretni ciljevi NALAS-a izdvojeni su:

- razmena informacija, pozitivnih iskustava i pravnih akata;
- jačanje pozicije i kapaciteta pojedinačnih asocijacija;
- organizacija obuke i izrada zajedničkih projekata radi prezentacije donatorima;
- osnivanje partnerstava između članica mreže i drugih mreža i organizacija.

■ Imajući u vidu rezultate NALAS-a, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti je 2001. godine usvojio rezoluciju kojom se naglašava njegov značaj i kojom se izražava nada da će NALAS od mreže prerasti u uniju asocijacija lokalnih vlasti u Regionu.

2. CENTRALNOEVROPSKA INICIJATIVA

<http://www.ceinet.org/>

■ Centralnoevropska inicijativa (CEI) je nastala 1989. godine kao međuvladin forum za političku, ekonomsku i kulturnu saradnju među državama članicama. Osnovni cilj CEI jeste da pomogne državama članicama u procesu približavanja Evropskoj uniji. Od 17 država članica (Albanija, Austrija, Belorusija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, češka, Slovačka, Mađarska, Italija, Makedonija, Moldavija, Poljska, Rumunija, Srbija i Crna Gora, Slovenija i Ukrajina), od 1. maja 2004. godine sedam država CEI je već u članstvu EU.

■ Jedna od važnih aktivnosti CEI se odvija kroz Radnu grupu za međuregionalnu i prekograničnu saradnju, koja je osnovana u aprilu 2001. godine. Ciljevi ove radne grupe su promovisanje dobrosusedskih odnosa, stabilizacija, bezbednost i prosperitet kroz unapređenje saradnje i razmenu iskustava zainteresovanih teritorijalnih jedinica.

■ Delovanje u oblasti prekogranične saradnje je za CEI postalo naročito aktuelno nakon poslednjeg proširenja Evropske unije. U tom smislu je CEI, u sklopu priprema za svoje aktivnosti u toj oblasti u narednom periodu, pristupila izradi pregleda prekogranične saradnje u zemljama članicama i na njenom sajtu se već nalaze podaci za osam zemalja.

2.1. LEEDS program

www.oecd.org/els/leed

■ Dobar primer za ovu novu orijentaciju jeste i saradnja CEI i OECD (Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj) na LEED programu (Programu razvoja lokalne ekonomije i zapošljavanja). U fokusu ovog programa jesu identifikacija, analiza i promovisanje inovacija u oblastima lokalnog razvoja i socijalne ekonomije. Kroz socijalno-ekonomske analize, LEED se naročito bavi:

- lokalnim partnerstvima i upravom;
- preduzetništvom i otvaranjem novih radnih mesta;
- socijalnom kohezijom na lokalnm nivou;
- odnosom globalizacije i lokalnih vlasti, kao i
- procenom uspešnosti različitih politika lokalnih vlasti i promovisanjem onih najuspešnijih.

III

*Ostali značajni
evropski programi*

1. ASOCIJACIJA EVROPSKIH POGRANIČNIH REGIONA

www.aebr-ageg.de

■ Asocijacija evropskih pograničnih regiona osnovana je 1971. godine, na inicijativu 10 regiona, šest godina nakon što se ideja o osnivanju ovakve asocijacije začela na međunarodnoj konferenciji o regionima održanoj u Bazelu. Kao ciljevi ove asocijacije postavljeni su: a) angažovanje u rešavanju prekograničnih problema, b) pripremanje i sprovođenje zajedničkih projekata i kampanja kao i zajednički nastup prema donatorima, c) organizovanje skupova o prekograničnoj saradnji i obaveštavanje evropskih političkih organa i javnosti o ovoj problematici.

2. SKUPŠTINA EVROPSKIH REGIONA

www.are-regions-europe.org

■ Skupština evropskih regiona osnovana je 1987. godine. Danas okuplja oko 250 regiona iz 26 zemalja Evrope, u kojima živi oko 400 miliona ljudi. Ova organizacija je u isto vreme i politički forum regiona Evrope, čiji su ciljevi: razvoj demokratije, solidarnost i međuregionalna saradnja. Jedan od najvažnijih dokumenata Skupštine evropskih regiona je Strategija 2000 za regione Evrope.

3. SAVET EVROPSKIH OPŠTINA I REGIONA

www.ccre.org

■ Savet evropskih opština i regiona (CEMR) je osnovan 1951. godine na inicijativu grupe gradonačelnika iz različitih zemalja Evrope. Danas CEMR u svom članstvu okuplja 42 velike asocijacije lokalnih ili regionalnih vlasti iz 30 evropskih zemalja. Pored omogućavanja razmene iskustava među članicama, cilj organizacije je da obezbedi odgovarajuće mesto gradovima i regionima u kreiranju novog evropskog poretka.

4. EUROCIITIES

www.eurocities.org

■ Eurocities predstavlja organizaciju koja okuplja velike urbane centre Evrope. Osnovni su joj ciljevi da problemi velikih gradova uvek dobiju odgovarajući tretman u evropskim forumima. Ovo se naročito postiže kroz zastupanje interesa gradova pred organima Evropske unije. Pored toga, Eurocities se angažuje na razmeni iskustava između gradova koji su u članstvu organizacije i na njihovom umrežavanju po različitim osnovima.

5. FONDACIJA ZA EKONOMIJU I ODRŽIVI RAZVOJ REGIONA EVROPE (FEDRE)

www.fedre.org

■ Ciljevi FEDRE su da:

- a) omogućiti promociju urbanih i ruralnih regiona, gradova i preduzeća,
- b) naglasi regionalnu dimenziju političkih i ekonomskih aktivnosti u Evropi i
- c) podstakne saradnju među evropskim regionima, a naročito na liniji istok-zapad.

IV

*Evropske finansijske
institucije*

1. EVROPSKA INVESTICIONA BANKA (EIB)

<http://www.eib.org/>

■ EIB (Evropska investiciona banka) je osnovana Rimskim ugovorom kao finansijska institucija Evropske unije sa ciljem da doprinese integracijama, uravnoteženom razvoju i ekonomskoj i socijalnoj koheziji u okviru Unije. Dakle, članice EIB su zemlje članice EU. Značajna sredstva kojima raspolaže, EIB pod izrazito povoljnim uslovima i u okviru dugoročnih aranžmana plasira za finansiranje projekata koji su u skladu sa ciljevima EU. EIB finansira i projekte van granica EU u skladu sa sporazumima koje EU sklapa sa zemljama koje su pretendenti na članstvo ili primaoci pomoći EU. Tada EIB raspolaže sredstvima iz budžeta EU. Ipak, u manjoj meri, EIB finansira projekte van granica EU i iz sopstvenih sredstava.

■ Za nas je važno da je finansiranje EIB usmereno, između ostalog, i na podršku zemljama koje su u postupku pridruživanja Evropskoj uniji, kao i na pomoć razvoju lokalnih zajednica u partnerskim državama. Još je važnije naglasiti da je EIB već niz godina aktivna na Balkanu i da se obim sredstava koja se u okviru dugoročnih aranžmana dodeljuju za ovaj region u poslednje vreme progresivno povećava. EIB je naročito angažovana na projektima koji se bave bazičnom infrastrukturom. U saradnji sa Evropskom komisijom, Svetskom bankom, Evropskom bankom za obnovu i razvoj i Savetom Evrope, EIB je razvila kriterijume (kao što su usklađenost sa standardima ekonomske, tehnološke i ekološke opravdanosti, regionalni značaj projekta i finansijska zaokruženost) za izbor među mnoštvom predloženih projekata. Tako je od 234 predložena projekta izabrano 17, sa ukupnom vrednošću od 1,4 milijarde evra! Projekti koje EIB finansira u našem regionu uglavnom se tiču rekonstrukcije i rehabilitacije puteva, železnica i elektrana koji su prethodnih godina znatno zanemareni ili oštećeni, umesto izgradnje nove infrastrukture. U našoj zemlji je predviđeno da EIB ima vodeću ulogu u finansiranju rekonstrukcije saobraćajne infrastrukture.

2. EVROPSKA BANKA ZA OBNOVU I RAZVOJ (EBRD)

<http://www.ebrd.com/>

■ EBRD (Evropska banka za obnovu i razvoj) u vlasništvu je Evropske investicione banke, Evropske unije i 60 država članica. Među ovih 60 država je i naša zemlja koja je u članstvo ušla veoma brzo nakon oktobarskih promena 2000. godine (već 19. januara 2001. godine) i čiji osnivački ulog u EBRD iznosi 93,5 miliona evra. Ovaj osnivački ulog se našoj zemlji višestruko isplatio, jer je EBRD već u aprilu 2001. godine odobrila prve kredite za našu zemlju. Zaključno sa decembrom 2003. godine, ukupan iznos kredita za odobrene projekte u našoj zemlji uveliko je premašio pola milijarde evra. Kako u dvogodišnjoj strategiji EBRD za Srbiju stoji, Banka će se posebno baviti projektima u oblastima finansijskog sektora, privatnog preduzetništva i energije i infrastrukture.

■ Za oblast lokalnih samouprava naročito je interesantno da EBRD naglasak stavlja na finansiranje infrastrukturnih projekata, a u okviru toga vrlo često na projekte komunalne infrastrukture. Samo u 2001. i 2002. godini, EBRD je sa značajnim sredstvima finansirala projekte u najvećim gradovima u Srbiji, i to programe rekonstrukcije gradske infrastrukture u Beogradu (sa 60 miliona evra), Novom Sadu (sa 5 miliona evra), Kragujevcu (sa 5 miliona evra) i Nišu (sa 6 miliona evra). Konkretno rečeno, kredit gradu Beogradu je predviđen za modernizaciju sistema vodosnabdevanja, unapređenje gradskog prevoza i za program rehabilitacije sistema daljinskog grejanja.

■ U svoje uspehe u našoj zemlji, EBRD ubraja i investiciju od 12,5 miliona evra u subotičko preduzeće Fresh & Co., najvećeg proizvođača sokova u našoj zemlji, čiji je sok od maline «next» nedavno proglašen za najbolji na svetu.

3. BANKA ZA RAZVOJ

<http://www.coebank.org/>

■ Banka za razvoj (CEB) osnovana 1956. godine od strane Saveta Evrope najstarija je međunarodna finansijska institucija u Evropi, baš kao što je Savet Evrope najstarija međunarodna politička organizacija na našem kontinentu. Pored toga, Banka je verovatno jedina banka isključivo socijalnog opredeljenja, što je posledica činjenice da je nastala kao instrument politike solidarnosti Saveta Evrope.

■ Pored socijalnih projekata, Banka reaguje na krizne situacije (kao što su elementarne nepogode) i učestvuje u finansiranju projekata usmerenih na poboljšanje životnih uslova

i socijalne kohezije u nerazvijenim regionima Evrope. Zajmovi Banke se plasiraju isključivo u državama članicama Saveta Evrope.

■ Oblasti angažovanja Banke jesu:

- pomoć izbeglicama i raseljenim licima;
- socijalno stanovanje;
- kreiranje novih i očuvanje postojećih radnih mesta, kao i profesionalna obuka za zaposlene;
- modernizacija sela i zapostavljenih urbanih oblasti;
- prirodne i ekološke katastrofe, kao i preventivno delovanje;
- zaštita čovekove okoline;
- očuvanje istorijskog i kulturnog nasleđa;
- zdravlje i obrazovanje.

■ Rečeno jezikom brojki, u poslednji pet godina, 44 % svih plasiranih sredstava Banke upotrebljeno je na projekte jačanja socijalne integracije, 31 % je investirano u projekte namenjene odgovornom upravljanju prirodnim resursima, a ostatak od 25 % iskorišćen je za podršku razvoju ljudskih resursa. Nažalost, u 2003. godini sredstva Banke za razvoj nisu bila plasirana u Srbiji i Crnoj Gori.

Uz finansijsku podršku

